

6. Базюк Олег. Правильно вирощувати, а не красти сорти. В Україні цього можна досягти. URL: <http://www.jagodnik.info/493-pravilno-vyrashchivat-a-ne-krast-sorta-v-ukraine-eto-dostizhimo-oleg-bazyuk/>.

УДК 633.11.1

Рацевич А. О., здобувачка вищої освіти
Державний біотехнологічний університет
e-mail: anastasiaratsevich1@gmail.com

ВПЛИВ ПОГОДНИХ УМОВ НА ЗИМОСТІЙКІСТЬ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ

Для забезпечення стабільного виробництва зерна як в Україні, так і в світі важливе значення має використання у виробництві стійких до несприятливих умов середовища сортів озимих зернових культур, успішна селекція яких неможлива без ретельного дослідження рівня їх адаптивності [1, 2] та залучення до селекційного процесу джерел високої морозостійкості [3]. Особливо це важливо за умов зміни клімату [4-6] та необхідності моніторингу посівів озимих культур [7-9].

Погодні умови перезимівлі озимих зернових культур в 2023/2024 році. Перебіг погодних умов осінньо-зимового періоду на території Харківської області за останні роки вирізняється нестачею опадів та підвищеним температурним режимом протягом передпосівного та посівного періоду озимих культур, що призводить до одержання повноцінних сходів на більшій частині площ лише в другій–третій декадах жовтня.

Агрометеорологічні умови осені 2023 р. також були посушливими. Дефіцит опадів у першій половині літа та підвищений температурний режим, особливо в другій його половині, створили несприятливі умови для підготовки ґрунту та накопичення вологи практично після всіх попередників, що ускладнило розвиток озимих культур. За таких посушливих умов сходи озимої пшениці було отримано достатньо пізно (Табл. 1).

Таблиця 1. Тривалість міжфазних періодів озимої пшениці та гідротермічний коефіцієнт Т.Г. Селянинова, 2024 р. (попередник соняшник)

Фаза розвитку рослин, дата	ГТК Т.Г. Селянинова
Сходи – кущення 10.10-29.10	0,79
Кущіння - трубкування 20.03-27.04	1,23
Трубкування - колосіння 28.04-20.05	1,94
Цвітіння - молочно-воскова стиглість 21.05-20.06	0,54
Молочно-воскова – повна стиглість 21.06-1.07	0,78

Вивчення впливу доз азотних добрив показав, що різні дози добрив неоднозначно впливають на рівень перезимівлі. Так, за осіннього внесення добрив порівняно із контролем «без добрив» всі дози добрив мали позитивний вплив на перезимівлю та врожайність озимої пшениці. Але найгіршим серед доз добрив виявилась доза азоту N₁₂₀ (Табл. 2).

Таблиця 2. Вплив доз азотних добрив на перезимівлю та урожайність.

Строк (А)	Добриво (В)	Урожайність, т/га	Надбавка до контролю		% виживших рослин
			т/га	%	
контроль	без добрив	2,84	–	–	95
осінь	N ₃₀	3,36			94
	N ₆₀	4,00			92
	N ₁₂₀	3,84			87
	середнє				

За фенологічними спостереженнями було з'ясовано, що із збільшенням доз азотних добрив збільшується вегетативна маса рослин. Так, порівняно із контролем рослини озимої пшениці на фоні внесення азотних добрив на початку зимового періоду мали вагу в середньому на 18, 27, 32 % більшу. Збільшення вегетативної маси має як позитивну так і негативну роль. При збільшенні вегетативної маси збільшується вузол кущення і, як наслідок, кількість пагонів. Але збільшення вегетативної маси є передумовою прояву снігової плісняви і, тим самим, сприяє загибелі рослин або погіршенню їх розвитку.

За нашими дослідженнями найбільш раціональним було внесення азотних добрив восени у дозі N₆₀ після попереднику «соняшник».

Список літератури.

1. Литвиненко М.А. Основні віхи 100-річного періоду селекції пшениці м'якої озимої у відділі селекції та насінництва пшениці СГІ-НЦНС (огляд). Збірник наукових праць Селекційно-генетичного інституту – Національного центру насіннезнавства та сортовивчення. 2016. Вип. 27. С. 9– 22.
2. Vytautas R., Liutkevicius G. Investigation of winter wheat cold tolerance in Lithuania for breeding purposes. *Búvísindil* Cel. Agr. Sci. 2001. v.14. P. 29–34
3. Saulescu N.N., Braun H.J. Breeding for adaptation to environmental factors. Cold tolerance. Application of physiology in wheat breeding. CIMMYT, Mexico DF. 2001. P. 111– 123.
4. Рябчун Н. І. Методика формування ознакових колекцій озимих зернових культур за зимостійкістю. Ін-т рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН. Харків. 2013. 35 с.
5. Щипак Г.В., Матвієць В.Г., Рябчун Н.І., Щипак В.Г. Результати селекції гексаплоїдних тритикале на зимостійкість. Сортівивчення та охорона прав на сорти рослин. 2017. Т. 13. № 1. С. 43-54.

6. Рябчун Н.І. Формування структури площ озимих зернових культур з урахуванням їх адаптованості до умов середовища. Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області : науково-виробничий збірник. Харків. 2015. Вип. 19. С. 86-94.

7. ДСТУ 4749:2007 Пшениця озима. Метод визначення морозостійкості сортів. [Чинний від 2009-01-01]. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України. 2008. 8 с.

8. Методика державного сортовипробування сільськогосподарських культур /за ред. В.В. Волкодава. Київ. Вип. I. Загальна частина. 2000.

9. Методика проведення експертизи та державного випробування сортів рослин зернових, круп'яних та зернобобових культур / Офіційний бюлетень Охорона прав на сорти рослин; за ред. В. В. Волкодава. – К. : Алефа. – 2003. – Вип. 2. – Ч. 3. – 241 с

УДК 632.4+631.434

Решетовська В. С., здобувач вищої освіти*
Державний біотехнологічний університет
e-mail: zinaidasamosvat@gmail.com

ВПЛИВ ПРОЕКТИВНОГО ПОКРИТТЯ ПІСЛЯЖНИВНИМИ РЕШТКАМИ НА ЗМІНУ АБІОТИЧНИХ СТРЕСОВИХ ФАКТОРІВ

Одним із факторів підвищення родючості ґрунту є розробка системи землеробства, яка передбачає використання соломи злакових та бобових культур, стебел кукурудзи і соняшника, післяжнивних кореневих залишків, помірних доз мінеральних добрив у поєднанні з органічними та запровадження сівозміни з багаторічними травами. Регулюючи співвідношення площ, зайнятих різними культурами, можна в певній мірі підвищити надходження свіжої органічної речовини в ґрунт через рослинні залишки [1]. Найбільша кількість кореневих решток залишається після люцерни – 7,1–10,2 т/га, пшениці озимої – 7,7–9,8, соняшнику – 6,6–7,9, кукурудзи на зерно – 3,5–4,5 т/га, значно менше їх – після ячменю – 2,8–3,7, гороху – 2,2–2,8, буряків цукрових – 1,6–2,3 т/га [2]. За даними Спільного дослідницького центру Єврокомісії (JRC) та Інституту екології і сталості (Італія) частка збору рослинних залишків у країнах Європейського Союзу знаходиться на рівні 102 млн т/рік, з них на пшеницю, ячмінь, овес і жито припадає 40 %, а решта 60 % – на кукурудза, ріпак і соняшник [3].

Поживні рештки покращують фізичні властивості ґрунту за рахунок збільшення вмісту вологи, зменшення щільності складення, збільшення загальної пористості та вмісту агрономічно цінних агрегатів. Ряд авторів зазначає, що з глибиною водостійкість ґрунтових агрегатів на сидеральних фонах має тенденцію до зниження, тоді як при утриманні ґрунту без покриття

*Наукові керівники – Шевченко М. В., д-р с.-г. наук, професор; Дегтярьова З. О., д-р філософії